

Uroczystości pogrzebowe czechosłowackiego żandarma Viléma Lehera

17.6.2026 - | Instytut Pamięci Narodowej

16 czerwca 2026 roku na cmentarzu cywilnym w miejscowości Vrbno pod Pradědem w Czechach odbył się uroczysty pogrzeb czechosłowackiego żandarma Viléma Lehera odnalezionego przez Biuro Poszukiwań i Identyfikacji IPN. W wydarzeniu wziął udział zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr hab. Krzysztof Szwagrzyk.

Żandarm Vilém Leher, zamordowany w 1938 roku przez hitlerowców w Liptani, był pochowany na cmentarzu komunalnym w Głubczycach w woj. opolskim. Został ekshumowany przez zespół Biura Poszukiwań i Identyfikacji Instytutu Pamięci Narodowej na prośbę i we współpracy ze stroną czeską w dniach 18-21 sierpnia 2025 roku. Podczas prac odnaleziono szczątki dwóch żołnierzy Straży Ochrony Państwa, tj. Viléma Lehera i Ludvíka Svobody.

- Żandarm Vilém Leher zginął z rąk niemieckich, a jego ciało miało leżeć gdzieś w nieznanym miejscu bez honorów, bez czci i bez pamięci. Na szczęście stało się inaczej. Mimo upływu dziesięcioleci od tamtych zdarzeń państwo czeskie, któremu służył, pamięta o swoim funkcjonariuszu i odprowadza go na miejsce wiecznego spoczynku

- podkreślił podczas ceremonii zastępca prezesa IPN dr hab. Krzysztof Szwagrzyk.

W trakcie uroczystości krewnym wręczony został sygnet z inicjałami VL, odnaleziony w grobie Viléma Lehera.

W ostatnim pożegnaniu odnalezionego żandarma uczestniczyli m.in. Komendant Główny Policji Republiki Czeskiej gen. por. Martin Vondrášek, deputowana do Izby Poselskiej Republiki Czeskiej, była minister obrony Czech Jana Černochová, zastępca Ministra Spraw Wewnętrznych Ondřej Máchal, dyrektor Departamentu ds. Weteranów i Grobów Wojennych w Ministerstwie Obrony płk Robert Speychal oraz rodzina zmarłego i przedstawiciele władz lokalnych.

* * *

22 września 1938 r. hitlerowcy zaatakowali czeski posterunek żandarmerii w Liptani, zabijając 6 członków Straży Obrony Państwa (Stráž Obrany Státu, SOS). Straż tę w Czechosłowacji tworzyli w 1938 r. celnicy, policjanci, żołnierze i żandarmi, którzy mieli nakaz nieprovokowania ludności niemieckiej i zastosowania broni wyłącznie w przypadku zagrożenia życia. Głównymi sprawcami masakry w Liptani byli bracia Alfred i Franz Selig, Franz Görlich i Karl Reichel. Do zdarzenia doszło wczesnym wieczorem 22 września 1938 r. we wsi Liptaň, w której rozbrajano przetrzymywaną w niewoli załogę żandarmerii. Doszło do starcia z patrolem Straży Obrony Państwa, w wyniku którego w strzelaninie z Henleinowcami zginęły trzy osoby. W odwecie Alfred Selig dokonał mordu na rozbrojonej załodze posterunku żandarmerii. Na komisariacie żandarmerii zostali zamordowani: Rudolf Mokřý (ur. 1887, starszy wachmistrz), Vilém Leher (ur. 1912, wachmistrz żandarmerii), Ludvík Svoboda (ur. 1899, starszy respicjent finansowy). Następnie zabitych zostało kolejnych trzech członków Straży Obrony Państwa, nadzorców straży finansowej: Vítězslav Hofírek, František Čech i Inocenc Dostál. Następnego dnia (23 września 1938 r.) wszystkie ciała przewieziono do Leobschütz (dzisiejsze Głubczyce), a kolejnego ciała pochowano w drewnianych trumnach w ponumerowanych grobach.

Republika Czechosłowacka oraz rodziny nie zostali poinformowani o wydarzeniu w Liptani, a pierwsze informacje pojawiły się dopiero wiosną 1938 r. Część rodzin już jesienią 1938 r. rozpoczęła poszukiwania i po odnalezieniu miejsca pochówku zwróciła się do władz niemieckich z prośbą o przeprowadzenie ekshumacji. W okresie od kwietnia do lipca 1939 r. ekshumowano Rudolfa Mokrého, Františka Čecha, Inocenca Dostála i Vítězslava Hofirka. Na cmentarzu w Głubczycach pozostały szczątki Viléma Lehera i Ludvíka Svobody.

Wydarzenia te stanowią najpoważniejszy pod względem liczby ofiar incydent tzw. powstania Henleinowców w Czechosłowacji, o którym opinia publiczna dowiedziała się dopiero po wojnie. Wiele akt z powojennego śledztwa długo było niedostępnych dla badaczy.

[Pogrzeb Ludvíka Svobody odbył się 22 kwietnia 2026 roku w miejscowości Horní Vilémovice w Czechach.](#)

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/244079,Uroczystosci-pogrzebowe-czechoslowackiego-zandarma-Vilma-Lehera.html>